

Michał Biernacki, Wojciech Rogowski

Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu

**CHARAKTERYSTYKA PROFILU KANDYDATA
DO SAMODZIELNEGO PROWADZENIA
KSIĄG RACHUNKOWYCH (NA PODSTAWIE STUDIUM
PODYPLOMOWEGO „RACHUNKOWOŚĆ I KONTROLA
FINANSOWA” LATA 2000-2004)**

Obecne otoczenie gospodarcze wymusza na działających w nim aktywnie osobach pragmatyczną znajomość zagadnień szeroko rozumianej rachunkowości. Wiedza ta nabiera szczególnego znaczenia w procesie globalizacji i integracji Polski z Unią Europejską, gdyż wzrost konkurencyjności powoduje, że od uczestników rynku oczekuje się lepszej mobilności, asertywności i lepszego wykształcenia popartego różnorodną praktyką.

Zawód księgowego jest ściśle powiązany z gospodarką rynkową, charakteryzującą się tym, że potencjalni inwestorzy lokują swoje wolne środki pieniężne w tych przedsiębiorstwach, które dają szansę na osiągnięcie w przyszłości korzyści ekonomicznych z zainwestowanych kapitałów. Jednakże trzeba pamiętać, że menedżerom potrzebne są rzetelne i wiarygodne informacje ekonomiczno-finansowe o przedsiębiorstwach, jaka jest wartość i struktura aktywów, wysokość kapitałów własnych i obcych, stan zadłużenia, stan należności, zdolność szacowania przychodów i zysków. Rachunkowość można więc scharakteryzować również jako dziedzinę, w której nie może zabraknąć zrozumienia zarówno dla odpowiedzialności moralnej, jak i etyki, największy kapitał bowiem może zostać zmarnowany, a także stracone największe okazje, jeśli zawiadą ludzie. Księgowi powinni zdobywać, a następnie stale utrzymywać najwyższej klasy profesjonalizm, polegający m.in. na biegłym rozumieniu logiki mającej zastosowanie w świecie rachunkowości, finansów i prawa, a także powiązań występujących między tymi dziedzinami.

Jednocześnie powinni mieć odporność na wszelkiego rodzaju działania skierowane przeciw elementarnym zasadom uczciwości i etyki.

W celu spełnienia tych wymagań, czyli zapewnienia najwyższej jakości świadczonych usług księgowych, zostały opracowane i wprowadzone w życie regulacje prawne dotyczące zawodu księgowego.

W myśl Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 18 lipca 2002 r. w sprawie uprawnień do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych (DzU nr 120, poz. 1022 oraz DzU z 2003 r. nr 210, poz. 2044), w brzmieniu obowiązującym od dnia 10 lutego 2004 r., za osoby uprawnione do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych uznaje się osoby fizyczne posiadające certyfikat księgowy, a także wpisane do rejestru biegłych rewidentów lub na listę doradców podatkowych, na bazie odrębnych przepisów. Stosownie do § 3 rozporządzenia, certyfikat księgowy mogą uzyskać osoby, które spełnią co najmniej jeden z poniższych warunków:

- udokumentowana trzyletnia praktyka w księgowości oraz posiadanie wykształcenia wyższego magisterskiego uzyskanego na jednym z kierunków ekonomicznych o specjalności rachunkowość, w jednostkach organizacyjnych uprawnionych do nadawania stopnia naukowego doktora nauk ekonomicznych (zgodnie z odrębnymi przepisami);

- udokumentowana trzyletnia praktyka w księgowości oraz posiadanie wykształcenia wyższego magisterskiego lub równorzędnego oraz ukończone studia podyplomowe z zakresu rachunkowości w jednostkach organizacyjnych uprawnionych do nadawania stopnia naukowego doktora nauk ekonomicznych (zgodnie z odrębnymi przepisami);

- udokumentowana dwuletnia praktyka w księgowości, posiadanie wykształcenia co najmniej średniego oraz złożenie z wynikiem pozytywnym egzaminu sprawdzającego kwalifikacje osób ubiegających się o certyfikat księgowy [Rozporządzenie...].

Trzeba zwrócić uwagę, że za praktykę w księgowości uważa się wykonywanie następujących czynności (na podstawie stosunku pracy, umowy cywilnoprawnej, umowy spółki lub w związku z prowadzeniem ewidencji własnej działalności gospodarczej):

- prowadzenie, na podstawie dowodów księgowych, ksiąg rachunkowych, ujmujących zapisy zdarzeń w porządku chronologicznym i systematycznym; wycena aktywów i pasywów oraz ustalanie wyniku finansowego; sporządzanie sprawozdań finansowych; lub

- w ramach badania sprawozdania finansowego, pod nadzorem biegłego rewidenta [Rozporządzenie...; Ustawa...].

Jak zasygnalizowano, rozporządzenie nie określa szczegółowo wymogów wstępnych kandydatów przystępujących do „programu” umożliwiającego otrzymanie certyfikatu, poświadczającego uprawnienia księgowego. Ogólne informacje zawarte są natomiast w *Międzynarodowym standardzie edukacyjnym*

nr 1, opracowanym przy współpracy organizacji członkowskich IFAC, który wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2005. W myśl tego standardu, minimalne wymogi wstępne dla kandydatów powinny odpowiadać warunkom przyjęcia na studia kończące się uzyskaniem tytułu na „uznanym uniwersytecie”. Jednocześnie osoba, która przystępuje do takiego programu, musi wykazać się wcześniej zdobytą wiedzą na odpowiednim poziomie (w domyśle jest to ukończenie edukacji co najmniej na poziomie średnim – z pozytywnym wynikiem egzaminu maturalnego), a także powinna posiadać pewne połączenie wiedzy zawodowej, praktycznych umiejętności zawodowych z wartościami, etykami i postawami zawodowymi. Należy pamiętać, że im mniejsze wymagania wstępne, tym większy będzie musiał być zakres przekazanego materiału edukacyjnego. Sytuacja ta spowodowana jest tym, że osoby otrzymujące certyfikat księgowego muszą mieć porównywalny poziom kompetencji zawodowych, charakteryzujący się prawidłowym rejestrowaniem różnorodnych operacji gospodarczych na kontach, sporządzaniem zestawień kontrolnych i sprawozdań finansowych, opiniowaniem sytuacji finansowej i majątkowej różnych jednostek gospodarczych, a także stosowaniem właściwych sposobów badania i norm postępowania przy analizie i rewizji sprawozdań finansowych; muszą mieć też wiedzę z zakresu finansów przedsiębiorstw i szeroko rozumianego prawa gospodarczego. To, co może być „myślą przewodnią” wypływającą z postanowień MSE 1, jest zwrócenie uwagi, że osiągnięcie sukcesu w „programie edukacyjnym dla zawodowych księgowych” może odbyć się jedynie w momencie określenia wysokiego poziomu wymogów wstępnych dla kandydatów [*Międzynarodowe...*].

W związku z tym, a także z zgodzie z tematyką konferencji naukowej, celem badań było określenie w praktyce profilu kandydata przystępującego do programu edukacyjnego, którego wynikiem będzie możliwość usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych. Analizę przeprowadzono na populacji osób będących uczestnikami studium podyplomowego „Rachunkowość i kontrola finansowa” organizowanego przez Stowarzyszenie Księgowych w Polsce Oddział we Wrocławiu, przy współudziale Katedry Rachunkowości Finansowej i Kontroli Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu. Okres badań obejmował lata 2000-2004 i dotyczył analizy kart zgłoszeniowych składanych na etapie rekrutacji na ten rodzaj studium podyplomowego.

Z kart zgłoszeniowych można uzyskać następujące dane o kandydacie: dane osobowe (imię, nazwisko, adres zamieszkania), wiek, płeć, rodzaj wykształcenia, zajmowane stanowisko, staż pracy w księgowości.

Aby określić profil kandydata ubiegającego się o możliwość usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, wybrano jako istotne i poddano dalszej analizie następujące cechy: płeć, wiek, wykształcenie, stanowisko, staż pracy w księgowości. W ramach tych cech określono następujące grupy: płeć (kobieta, mężczyzna), wiek (do 35, 36-45, powyżej 46 lat), wykształcenie (ekonomiczne,

prawnicze lub pokrewne, inne), stanowisko (główny księgowy, dział ekonomiczno-finansowy lub pokrewny, inne), staż pracy w księgowości (brak stażu, 1-3, 4-7, powyżej 8 lat).

Badaniem objęto 831 osób, w tym z roku 2000 – 156 osób, z roku 2001 – 110 osób, z roku 2002 – 86 osób z roku 2003 – 142 osoby, z roku 2004 – 337 osób. Decydowała tutaj data zgłoszenia na studia podyplomowe, tak więc osoby z 2004 r. to uczestnicy aktualnie trwającej edycji tych studiów.

Analizując pierwszą badaną cechę, mianowicie płeć, można zaobserwować, że w znacznym stopniu przeważają kobiety i ich udział powoli, aczkolwiek systematycznie rośnie na przestrzeni badanych lat. Ich udział w liczbie wszystkich uczestników wynosi średnio ok. 80%, a w 2004 r. wyniósł prawie 89%. Sytuacja ta może być implikowana cechami, które w większości posiadają kobiety, a są tak pożądane w zawodzie księgowego, mianowicie: skrupulatnością, dokładnością, uporządkowaniem, systematycznością.

Wiek osób zgłaszających się na studia podyplomowe jest bardzo różny, ale w znacznym stopniu przeważają ludzie młodzi, którzy nie ukończyli jeszcze 35. roku życia. Poddając analizie kolejne lata, trzeba stwierdzić, że odsetek ludzi młodych jest coraz większy i wyniósł w ostatnim roku prawie 76%. W następnym, określonym na potrzeby badań, przedziale wiekowym, tj. 36-45 lat lokuje się niemalże cała reszta uczestników przystępujących do tego programu edukacyjnego. Osoby w wieku powyżej 46 lat stanowią najmniejszą część wszystkich uczestników i ich udział waha się na poziomie ok. 5%. Analizując bardziej szczegółowo wiek kandydatów, można zaobserwować, że znaczna ich część to ludzie tuż po studiach, którzy mają nadzieję, że studia podyplomowe w zakresie rachunkowości i kontroli finansowej zwiększą ich szanse na znalezienie interesującej pracy lub też w przypadku podjęcia już pracy, pozwolą im się rozwinąć merytorycznie. Inne natomiast motywy kierowały osobami starszymi. Na podstawie kwestionariusza zgłoszeniowego można zaobserwować, że te osoby, pomimo znacznego stażu pracy, mają niewielki staż pracy w księgowości, co mogłoby sugerować, że ich głównym celem jest uzyskanie wiedzy w związku ze zmianą stanowiska pracy bądź awansem u dotychczasowego pracodawcy.

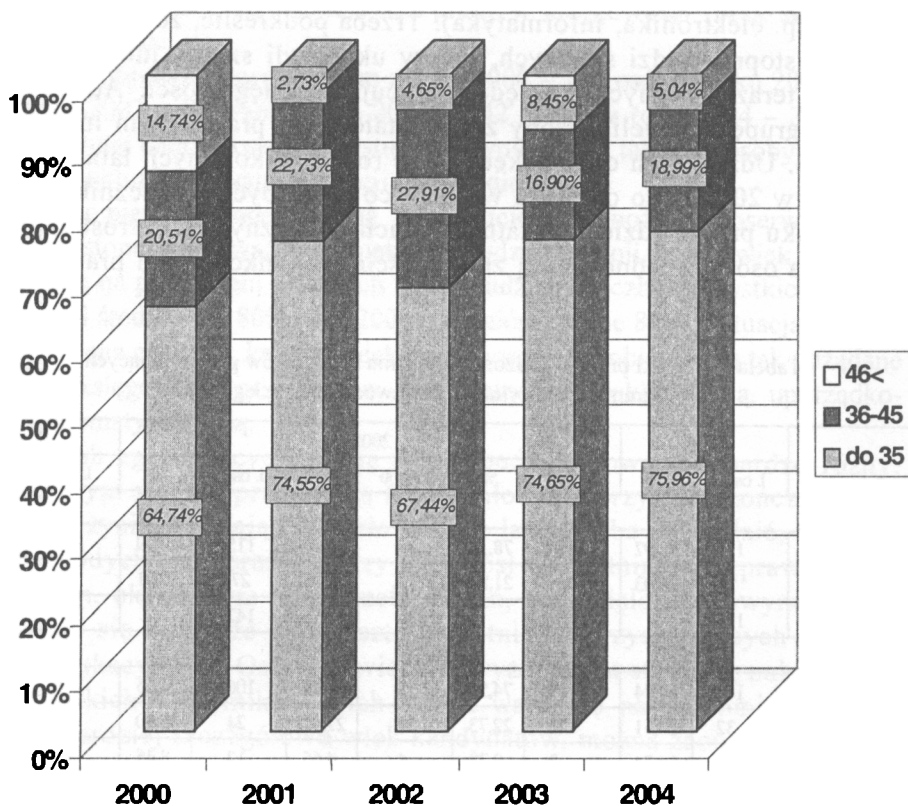
W zakresie wykształcenia zdecydowanie dominują osoby z wykształceniem ekonomicznym. Na potrzeby tego badania za wykształcenie ekonomiczne autorzy uznawali ukończenie akademii ekonomicznych oraz wydziału zarządzania czy finansów na uniwersytecie lub politechnice. Drugą znaczącą grupą są osoby posiadające inne, bardzo zróżnicowane wykształcenie. Stanowiły one w początkowych edycjach tych studiów ponad 30% uczestników, natomiast ich liczba się zmniejsza i w ostatnim okresie wyniosła ok. 18%. Bardzo trudno jest scharakteryzować ich profil wykształcenia, gdyż są to osoby, które ukończyły różne studia, poczynając od kierunków humanistycznych na uniwersytetach (m.in. pedagogika, kulturoznawstwo, bibliotekoznawstwo),

przez wyższe szkoły wojskowe, na studiach inżynierskich na politechnikach kończąc (np. elektronika, informatyka). Trzeba podkreślić, że dotyczyło to w znacznym stopniu ludzi starszych, którzy ukończyli szkoły inne niż ekonomiczne, a teraz z różnych względów pracują w księgowości. Autorzy jako odmienną grupę wydzielili osoby z wykształceniem prawniczym lub administracyjnym. Udział tych osób sukcesywnie rośnie w kolejnych latach, od poziomu 2% w 2000 r. do ok. 10% w 2004, co może być wyznacznikiem sytuacji na rynku pracy, gdzie w ostatnich latach widoczny jest wzrost zapotrzebowania na osoby z jednoczesną znajomością rachunkowości i prawa gospodarczego.

Tabela 1. Wyniki przeprowadzonego badania kandydatów przystępujących do programu edukacyjnego dla zawodowych księgowych

	2000		2001		2002		2003		2004	
	l. osób	%	l. osób	%	l. osób	%	l. osób	%	l. osób	%
PLEĆ										
Kobieta	131	83,97	86	78,18	74	86,05	115	80,99	299	88,72
Mężczyzna	25	16,03	24	21,82	12	13,95	27	19,01	38	11,28
Σ	156		110		86		142		337	
WIEK										
Do 35	101	64,74	82	74,55	58	67,44	106	74,65	256	75,96
36-45	32	20,51	25	22,73	24	27,91	24	16,90	64	18,99
46<	23	14,74	3	2,73	4	4,65	12	8,45	17	5,04
Σ	156		110		86		142		337	
WYKSZTAŁCENIE										
Ekonomiczne	101	64,74	65	59,09	66	76,74	81	57,04	239	70,92
Prawnicze	3	1,92	7	6,36	4	4,65	16	11,27	36	10,68
Inne	52	33,33	38	34,55	16	18,60	45	31,69	62	18,40
Σ	156		110		86		142		337	
STANOWISKO										
Księgowy	53	33,97	36	32,73	38	44,19	42	29,58	152	45,10
Dz. ekonomiczny	37	23,72	34	30,91	26	30,23	54	38,03	104	30,86
Inne	66	42,31	40	36,36	22	25,58	46	32,39	81	24,04
Σ	156		110		86		142		337	
STAŻ PRACY										
0	69	44,23	46	41,82	24	27,91	62	43,66	93	27,60
1-3	35	22,44	32	29,09	22	25,58	44	30,99	96	28,49
4-7	19	12,18	19	17,27	26	30,23	19	13,38	90	26,71
8<	33	21,15	13	11,82	14	16,28	17	11,97	58	17,21
Σ	156		110		86		142		337	

Źródło: opracowanie własne.

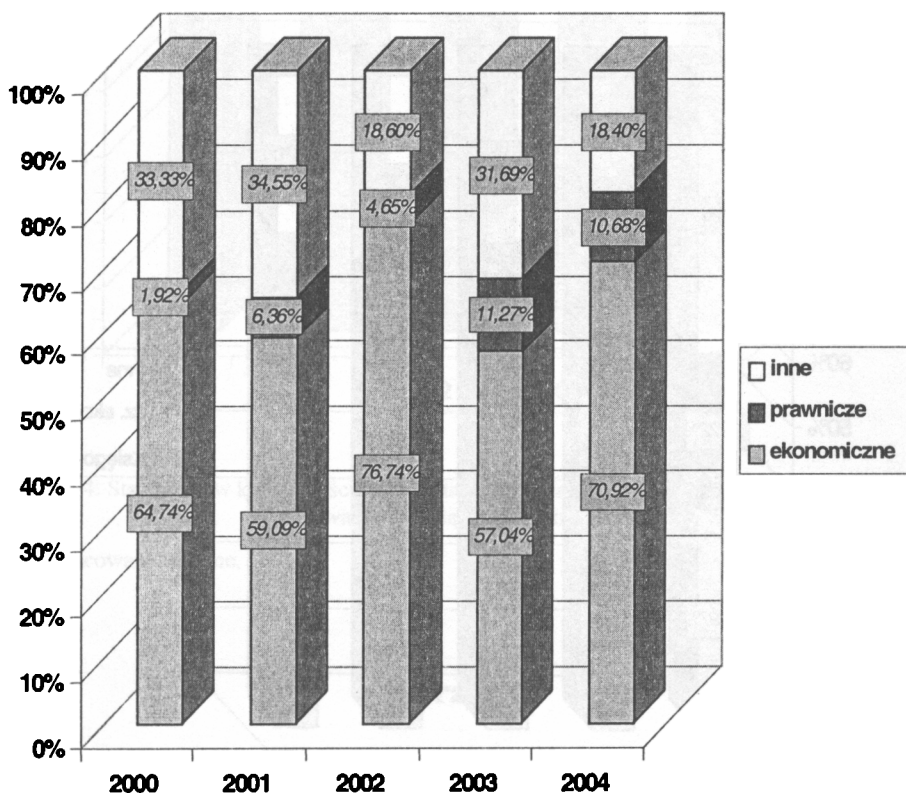

Rys. 1. Wiek kandydata ubiegającego się o możliwość usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych
 Źródło: opracowanie własne.

Poddając analizie taką cechę kandydata, jak aktualnie zajmowane stanowisko, trudno wskazać grupę dominującą. Średnio w kolejnych latach osoby pełniące obowiązki samodzielnych księgowych, osoby pracujące w działach ekonomiczno-finansowych oraz zajmujące inne stanowiska były w porównywalnej liczbie. Trzeba jednak zauważyć, że ten stan powoli się zmieniał i osoby z dwóch pierwszych grup (samodzielni księgowi i pracownicy działów ekonomiczno-finansowych) w ostatnim badanym okresie stanowili już łącznie ponad 75% uczestników, gdy dla porównania w 2000 r. tylko 56%. W kategorii „inne stanowisko” przeważali nauczyciele szkół ekonomicznych i, co może budzić zaskoczenie, nauczyciele matematyki, a także osoby pozostające bez pracy, które również zostały tu zaklasyfikowane przez autorów tego opracowania. Osoby te traktowały program edukacyjny dla kandydatów na osoby zawodowo zajmujące się prowadzeniem księgowości jako uzu-

pełnienie swojego dotychczasowego wykształcenia, co miało zwiększyć ich szanse na znalezienie pracy.

W zakresie stażu pracy wśród aplikujących dominują osoby bez stażu w księgowości lub ze stażem nie większym niż trzy lata. Można więc wyciągnąć wniosek, że są to osoby, które próbują związać swe życie zawodowe z pracą w księgowości. Te dwie grupy stanowią ok. 60% wszystkich uczestników. Nie mniej znaczącą grupę uczestników stanowią też osoby bardzo doświadczone, pełniące funkcje samodzielnych księgowych ponad 8 lat, a często nawet po kilkanaście. Ich motywacją jest prawdopodobnie chęć poznania nowych rozwiązań w zakresie ewidencji, a także rozwiania pojawiających się wątpliwości w świetle zmieniających się przepisów oraz możliwość awansu w pracy uzależnionego od posiadanego wykształcenia popartego odpowiednimi certyfikatami.

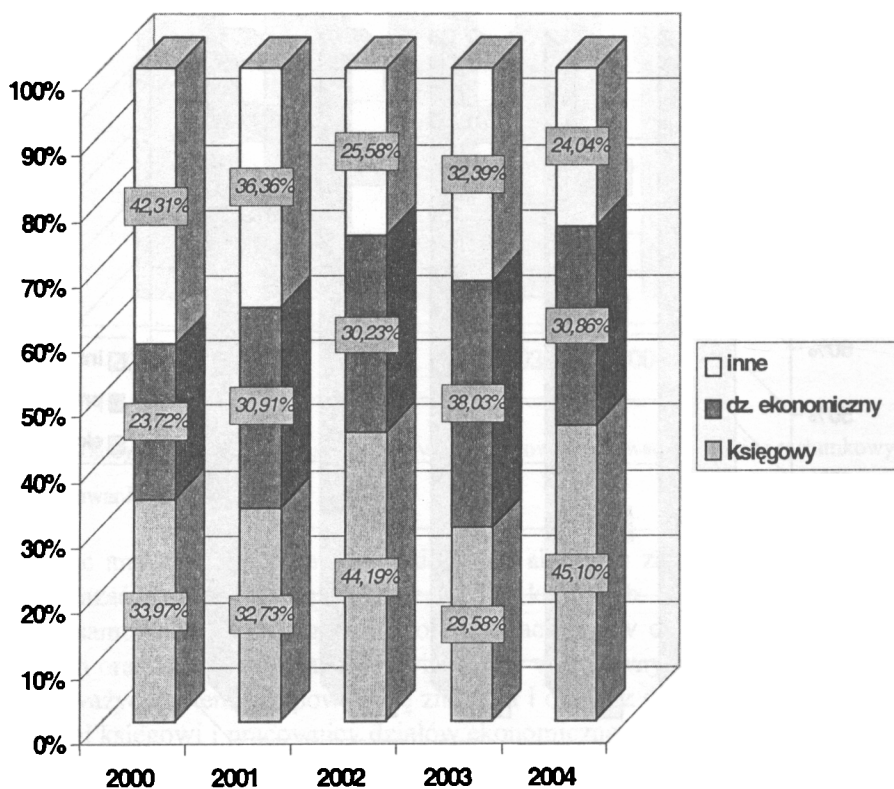

Rys. 2. Wykształcenie kandydata ubiegającego się o możliwość usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowując, można stwierdzić, że osoby ubiegające się o możliwość zawodowego prowadzenia ksiąg rachunkowych to w znacznym stopniu: kobiety, osoby bardzo młode, często bezpośrednio po studiach, z wykształceniem ekonomicznym lub w coraz większym zakresie prawnym, które nie mają w ogóle lub mają jedynie dwu-, trzyletnie doświadczenie w pracy na stanowisku samodzielnego księgowego lub w dziale ekonomiczno-finansowym, w którym wykorzystują wiedzę z rachunkowości.

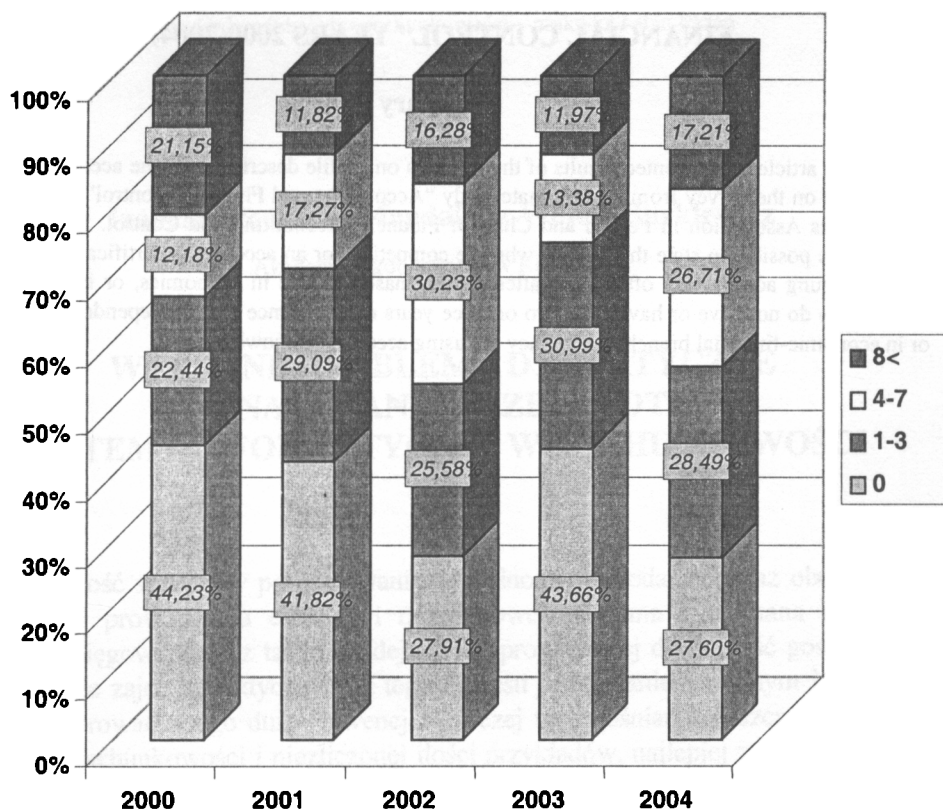
Biorąc również pod uwagę sugestie wstępne co do profilu kandydata wypływające z MSE nr 1, trzeba stwierdzić, że wyżej określony, w ramach badań, profil osoby rozpoczynającej program edukacyjny może zapewnić łatwiejszy start i przyswajanie wiedzy w trakcie studium podyplomowego, a co za tym idzie – lepsze przygotowanie do pracy w roli księgowego.

Rys. 3. Zajmowane aktualnie stanowisko przez kandydata ubiegającego się o możliwość usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 4. Staż pracy w księgowości kandydata ubiegającego się o możliwość usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych

Źródło: opracowanie własne.

Literatura

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 18 lipca 2002 r. w sprawie uprawnień do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych (DzU nr 120, poz. 1022 oraz DzU z 2003 r. nr 210, poz. 2044).

Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. (DzU z 2002 r., nr 76, poz. 694, zm.: DzU z 2003 r., nr 60, poz. 535; DzU z 2003 r., nr 124, poz. 1152; DzU z 2003 r., nr 139, poz. 1324; DzU z 2003 r., nr 229, poz. 2276; DzU z 2004 r., nr 96, poz. 959; DzU z 2004 r., nr 145, poz. 1535; DzU z 2004 r., nr 146, poz. 1546; DzU z 2004 r., nr 213, poz. 2155; DzU z 2005 r., nr 10, poz. 66).

Międzynarodowe standardy edukacyjne, SKwP, Warszawa 2005.

**PROFILE DESCRIPTION OF THE ACCOUNTANT CANDIDATE
(BASED ON THE POSTGRADUATE STUDY “ACCOUNTING AND
FINANCIAL CONTROL” YEARS 2000-2004)**

Summary

In this article are presented results of the research on profile description of the accountant candidate, based on the survey from postgraduate study “Accounting and Financial Control” organized by Accountants Association in Poland and Chair of Financial Accounting and Control. Basing on the results, it is possible to state that people who are competing for an accounting certificate are mostly: women, young adults, very often soon after getting master degree in economics, or in law majors, people who do not have or have only two or three years of experience as an independent accountant or in economic-financial branch, where they are using accounting knowledge.